

A tabáni tűz.

Budapest, szeptember 5.

Diszmise és társasvacsora keretében tegnap és tegnapelőtt a tabániak egy nevezetes évfordulót ünnepeleltek. Most telt be ugyanis Tabán pusztulásának századik éve s mivel a pusztulás emlékeztetőjéül nem maradt egyéb, mint egy kopott, öreg emeletes ház, ezt az ódon épületet fellobogózták, felirattal diszesítették, a katolikus és a szerb templomban pedig az évforduló emlékére alkalmi beszédekkel összekötött ünnepi istentiszteleteket rendeztek. A véletlen szeszélye, hogy ebben az emlékekben kipusztult városrészben a maga eredeti voltában megmaradt a tabáni emlékház, melynek vaserkélyére alkalmazott tábláin ott látható ma is a régi német szövegű irás, mely a tűzkatasztrófa történetét pár szóban megörökítette. Az egyik táblán levő felírás fordításban így hangzik:

JÓZSEF FŐHERCEG
A HAMUBÓL
A MOSTANI VIRÁGZÁSRA
TÁMASZTOTT ENGEM.

A másik tábla felirata így szól:

A TŰZ
400 HÁZAT RAGADOTT
A SIVÁR ENYÉSZETBE.
1810 SZEPT. 5.

Ebben a két feliratban benne van a tabáni tűzvész tömörített és összeprésselt tartalma. 1810 szeptember 5-én délután keletkezett a tűz egy Schuller nevű sváb bodnár műhelyéből s estére már a Gellérthegy tövében huzódó apró házacskákat, szűk sikátorokat és girbe-görbe utcákat egészen elhamvasztotta. József főherceg, a palatinus, kinek szobra a József-téren áll, vezette az oltási munkákat s ő intézkedett abban, hogy a pesti és budai helyőrség a tűz kiütése után nyomban a helyszínére kivonuljon. Menteni azonban majdnem semmit sem lehetett s nemcsak Tabán, hanem a katolikus és a szerb templom és a katonai kincstár raktárai és épületei is mind odaégtek. Azonkívül elpusztult egy csomó gyerek, nő és férfi és az állatok teméntelen száma. Hat millió forintra becsülték a tűz által okozott károkat, de mikor a katasztrófa elvonult, Tabánban a benszülött svábok és szerbek nem okultak a szerencsétlenségéből. Ezért nem volt ennek a tűzvésznek semmiféle kulturális következménye. A házakat, az utcákat azonmód építették tovább is, a keskeny kutyaszorítók, a görbe és szűk sikátorok éppen úgy megmaradtak, úgy hogy mikor az 1838-iki hatalmas esőzések és áradások után egy nagyobb fellegszakadás végig futott a Tabán fölött, az 1810-iki mintára készített viskók és házacskák egymás után rombadőltek. Ez a baleset sokkal kisebb jelentőségű volt ugyan az 1810-iki katasztrófánál, de Tabán megmaradt ezután is Tabánnak s az 1838-iki árvizből sem okult és nem szerzett semmi tanulságot, holott Pestet az ekkor rázudult katasztrófa alakította át először modern várossá. Más kényszerű haszna az ilyen szerencsétlenségeknek jóformán nem is képzelhető, csak hogy a tabáni rész a múlt század elején és közepén amolyan nomád terület volt, ahol gazdálkodók, szőlőbirtokosok, kisiparosok és az agrárproletáriátus függelékei vertek ott-hont, ezek pedig nem törődtek az építkezések cél-

12 Budapest, kedd

szerűségével, ha a budai városi tanács sem törte a fejét rajta. Nem is volt többé nagyobb kalamitása a tabániaknak, legfeljebb 1849-ben, mikor a Hentzi eltévedt bombái, mint a papírvárakat, úgy döntötték halomra az ideültetett liliputi házacskákat. Száz esztendő aztán éppen elég nagy idő volt arra, hogy a tabáni változatlanságok és konzervativségek rendjét gyökeresen megforgassa. Ünnepségek mindenképpen stilszerű, kecses, sőt aktuális a százesztendős tragédiára való visszaemlékezés, de a Tabán sorsát a századik évforduló betelésekor méltó módon azzal a programmal illő egyedül megpecsételni, melyet a főváros nemrég kezdeményezett s amelynek az a célja, hogy az elhagyatott kültelki vadonok is lassanként bevonassanak a főváros fejlődésének és kultúrájának közösségébe.